

Renata Podgórzńska

Rola potencjału militarnego w polityce zagranicznej na przykładzie polityki Polski wobec obszaru byłej Jugostawii

Wprowadzenie

Współcześnie, podobnie jak w przeszłości, można skutecznie – za pośrednictwem potencjału militarnego, a jeszcze skuteczniej – za pośrednictwem zdolności ekonomicznych czy cywilizacyjnych, oddziaływać na środowisko międzynarodowe, wzmacniać prestiż i pozycję państwa w stosunkach międzynarodowych¹. Powojenne doświadczenia wskazują, iż inwestycje w rozwój gospodarczy i społeczny mogą równie sprawnie umacniać rolę i znaczenie państwa na arenie międzynarodowej co inwestowanie w rozbudowę sił wojskowych². Równocześnie jednak rozwój wydarzeń na arenie międzynarodowej wykazał, że gdy zawiodą wszystkie inne sposoby, państwa odwołują się do środków wojskowych, a skuteczność ich zastosowania zależy od potencjału militarnego jakim dysponują³. Siła wciąż stanowi rozstrzygające narzędzie w polityce międzynarodowej, ale – jak podkreśla Joseph S. Nye – nie

¹ O roli siły militarnej jako instrumentu oddziaływania państwa: B. Balcerowicz, *Instrumenty wojskowe w polityce państwa*, [w:] *Państwo w teorii i praktyce stosunków międzynarodowych*, red. M. Sułka, J. Symonides, Warszawa 2009, s. 115–133; B. Balcerowicz, *Siły zbrojne w państwie i stosunkach międzynarodowych*, Warszawa 2006, s. 20–29; R. Smith, *Przydatność siły militarnej. Sztuka wojenna we współczesnym świecie*, Warszawa 2010; E. Stadtmüller, *Pokój i bezpieczeństwo we współczesnym świecie*, [w:] *Problemy polityczne współczesnego świata*, red. Z. Cesarz, E. Stadtmüller, Wrocław 2002, s. 65–70; I. Topolski, *Siła militarna w polityce zagranicznej Federacji Rosyjskiej*, Lublin 2004, s. 23–50; J. Zając, *Środki i metody oddziaływania USA w bliskowschodnim procesie pokojowym*, Warszawa 2004, s. 22–24.

² Cz. Mojsiewicz, *Polska polityka zagraniczna*, [w:] *Stosunki międzynarodowe*, red. W. Malendowski, Cz. Mojsiewicz, Wrocław 1998, s. 212.

³ Potencjał militarny jest niekiedy utożsamiany z pojęciem siły militarnej. Siła militarna jest komponentem potencjału militarnego (kompleks militarno-przemysłowy, siły zbrojne), na który dodatkowo wpływ mają takie czynniki, jak położenie geostrategiczne, pomoc sojusznicza, koncepcja wykorzystania siły militarnej, doświadczenia militarne, społeczne poparcie. Zob. I. Topolski, *Siła militarna...*, s. 22.

jedyne. Z uwagi na wzrost kosztów jej użycia, kalkulacje stały się obecnie bardziej złożone niż w przeszłości⁴.

Zważając na powyższe, przedmiotem niniejszego artykułu jest rola potencjału militarnego w polityce zagranicznej państwa na przykładzie polityki Polski wobec obszaru południowo-wschodniego. Jako założenie przyjmuje się, iż Polska z uwagi na ograniczone zasoby jakimi dysponowała nie była podmiotem dominującym na obszarze południowo-wschodnim, a posiadany potencjał militarny nie stanowił znaczącego wsparcia jej polityki zagranicznej. Poprzestanie na niniejszej konstatacji byłoby jednak zbyt dużym uproszczeniem. Konsekwentnie przez lata wzmacniany potencjał militarny, niezależnie od towarzyszących temu procesowi uwarunkowań, stanowił czynnik decydujący o zakresie i charakterze obecności Polski w inicjatywach społeczności międzynarodowej na rzecz umacniania bezpieczeństwa i stabilności na obszarze południowo-wschodnim.

Użycie siły militarnej – współczesny kontekst

Rozwiązywanie problemów przy zastosowaniu siły wciąż towarzyszy współczesnym stosunkom międzynarodowym. Jak zauważa Jarosław Gryz, siła militarna wykorzystywana w polityce międzynarodowej pełni funkcję równorzędną w stosunku do siły ekonomicznej, dyplomatycznej czy informacyjnej, a jej zastosowanie jest najbardziej efektywne wówczas, gdy pozostałe czynniki siły są wykorzystywane w sposób równie efektywny co ona sama. Brak spełnienia tego wymogu sprawia, że militarny sukces nie oznacza ostatecznego zwycięstwa, lecz może być początkiem porażki podmiotu, który tę siłę wykorzystuje⁵.

Niezależnie jednak od konieczności uwzględnienia towarzyszących użyciu siły militarnej możliwych ograniczeń, faktem stał się powrót poglądu o przydatności siły militarnej jako instrumentu polityki państwa. Nie przesądza to jednak, jak zauważa B. Balcerowicz, automatycznie o jej skuteczności i wymaga uwzględnienia faktu, iż rola i znaczenie siły militarnej w polityce, szczególnie w polityce zagranicznej, są różne w różnych stanach funkcjonowania państwa oraz w poszczególnych stanach stosunków międzynarodowych, tj. pokoju, kryzysu, wojny⁶. Równocześnie należy zauważyć zmultiplikowanie form zastosowania siły militarnej jako nacisku we współczesnym świecie⁷. W nowej rzeczywistości role i funkcje sił zbrojnych nie zo-

⁴ J.S. Nye Jr, *Przyszłość siły*, Warszawa 2012, s. 73–74.

⁵ J. Gryz, *Współczesne znaczenie siły militarnej w polityce międzynarodowej*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego” 2009/2010, s. 23.

⁶ B. Balcerowicz, *Siły zbrojne...*, s. 22.

⁷ Por. B. Balcerowicz, *Instrumenty wojskowe...*, s. 115; T. Jemiolo, *Główne tendencje we współczesnych stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Bezpieczeństwo polityczne i wojskowe*, red. A. Ciupiński, K. Malak, Warszawa 2004, s. 17–18.

stały zmarginalizowane, a okazały się instrumentem użytecznym w polityce państw, w kształtowaniu środowiska bezpieczeństwa i stosunków międzynarodowych⁸.

Istotnym wyznacznikiem pozycji państwa w stosunkach międzynarodowych nadal pozostaje potencjał militarny państwa określany przez jakościowy i ilościowy stan sił zbrojnych, stan przeszkolonych rezerw osobowych, stan zapasów materiałowych, a także infrastrukturę wojskową. Wzrost międzynarodowych współzależności, obowiązujące normy prawne, zaciągnięte przez państwa zobowiązania międzynarodowe i poszukiwanie innych niż wojna sposobów na realizację własnych celów w stosunkach międzynarodowych, spowodowały modyfikację znaczenia potencjału militarnego w stosunkach międzynarodowych jednak nie przestał on odgrywać roli czynnika sprawczego w polityce zagranicznej. Owa modyfikacja polega nie tyle na zmniejszeniu znaczenia potencjału militarnego, ile na odejściu od klasycznego rozumienia jego roli przez pryzmat wojny na rzecz jego wykorzystania w czasach kryzysu i pokoju⁹. Nie przeceniając znaczenia potencjału militarnego jako decydującego o międzynarodowej pozycji państwa, jego roli i możliwościach oddziaływania na kształt i charakter relacji międzynarodowych, należy jednak uznać jego zdolność do kreowania sposobów oddziaływania na zagranicę i kształtowanie relacji międzynarodowych. To potencjał militarny warunkuje zdolności państwa do korzystania z instrumentów wojskowych w polityce zagranicznej.

Potencjał militarny determinuje możliwości korzystania z instrumentów militarnych (wojskowych) w polityce zagranicznej i pozwala przy ich użyciu kształtować środowisko międzynarodowe według powszechnie przyjętych i akceptowanych reguł, zwłaszcza wtedy, gdy istnieje zagrożenie bezpieczeństwa i porządku w wymiarze narodowym bądź międzynarodowym. Jak zauważa Marcin Lasoń, wiara w siły zbrojne jako instrumentu pozwalającego na dowolną przebudowę systemu międzynarodowego, czy chociażby określonego państwa, jest bezpodstawna¹⁰. Siła wojskowa jest niewątpliwie koniecznym, co podkreśla Stanisław Bieleń, warunkiem pełnego zaangażowania państw w stosunkach międzynarodowych, ale – jak dalej zauważa – niewystarczającym. W jego ocenie nawet najsilniejsze pod względem militarnym państwa mają granice swoich możliwości działania¹¹. Nie przesądza to zarazem o odwoływaniu się państw właśnie do środków wojskowych, niezależnie od istniejących kontrowersji co do ich skuteczności. Jeśli zawiodą inne (polityczne, ekonomiczne) środki, wydaje się, iż tylko instrumenty wojskowe, mające świadczą o potencjale militarnym, mogą być jedynymi skutecznymi sposobami zmiany

⁸ B. Balcerowicz, *Powrót siły*, „Rocznik Strategiczny 2006/2007”, Warszawa 2007, s. 20.

⁹ Zob. B. Balcerowicz, *Siły zbrojne w polskiej polityce bezpieczeństwa*, [w:] *Polska polityka bezpieczeństwa 1989–2000*, red. R. Kuźniar, Warszawa 2001, s. 493; K. Malak, *Siła Wojskowa w warunkach globalizacji stosunków międzynarodowych*, [w:] *Problemy polityki bezpieczeństwa wobec procesów globalizacji*, red. J. Świniarski, J. Tymanowski, Toruń 2003, s. 249–257.

¹⁰ M. Lasoń, *Polska misja w Iraku. Użycie sił zbrojnych jako środka polityki zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej na przykładzie interwencji w Iraku 2003–2008*, Kraków 2010, s. 29.

¹¹ S. Bieleń, *Polityka w stosunkach międzynarodowych*, Warszawa 2010, s. 41.

rzeczywistości. Jak zauważa Włodzimierz Malendowski, sporadyczne użycie siły militarnej jest skutecznym sposobem urzeczywistnienia krótkoterminowych celów polityki zagranicznej¹². Traktowane jako ostateczność jest w stanie zmienić rzeczywistość w pożądanym kierunku, przynajmniej czasowo. Tworzy także grunt pod przygotowanie politycznych rozwiązań kryzysu, zwłaszcza w sytuacji gdy dotychczasowe takie próby nie przynosiły efektów.

Nie wdając się w szersze rozważania na temat znaczenia potencjału militarnego we współczesnym świecie czy też zasadności i skuteczności korzystania z instrumentów wojskowych, należy uznać potencjał militarny za jeden z czynników określających polską politykę zagraniczną jako całość, a także jej fragment dotyczący obszaru południowo-wschodniego¹³. W niewralgicznych z punktu widzenia rozwoju sytuacji w regionie okresach posiadany potencjał przesądzał o stopniu i formach wykorzystania instrumentów wojskowych w procesie realizacji polskiej polityki zagranicznej na tym obszarze. Stanowiąc wsparcie dla procesu realizacji celów politycznych, decydował m.in. o poziomie zaangażowania polskich sił zbrojnych w operacjach pokojowych w ramach inicjatyw organizacji międzynarodowych na tym obszarze.

W tym miejscu należy podkreślić, iż nie jest zamiarem autorki całościowe przeanalizowanie problematyki potencjału militarnego państwa, wszystkich jego elementów składowych, dynamiki zmian jego wartości, walorów, sposobu wykorzystania. Dla potrzeb niniejszej analizy uwaga zostanie skoncentrowana jedynie na kilku wybranych aspektach, istotnych z punktu widzenia problemu badawczego¹⁴. O stopniu aktywności Polski na rzecz zakończenia konfliktu jugosłowiańskiego, a w dalszej perspektywie stabilizacji i umacniania bezpieczeństwa na obszarze południowo-wschodnim świadczył m.in. poziom uczestnictwa Polski w międzynarodowych operacjach pokojowych, będący wypadkową potencjału militarnego (wielkości sił zbrojnych, poziomu technicznego, liczebności, wyszkolenia)¹⁵. Przy czym potencjał militarny należy rozpatrywać w powiązaniu z możliwościami gospodarczymi (a tak-

¹² W. Malendowski, *Polityka bezpieczeństwa RP...*, s. 14.

¹³ W opinii Przemysława Żurawskiego vel Grajewskiego Polska, nie będąc potęgą gospodarczą zdolną do oddziaływania na rzeczywistość z wykorzystaniem środków ekonomicznych, posiada dwa zasadnicze instrumenty budowy własnej pozycji międzynarodowej, a mianowicie wiedzę swych ekspertów i opartą na niej zręczność swych dyplomatów oraz Wojsko Polskie. Zob. P. Żurawski vel Grajewski, *Geopolityka – siła – wola. Rzeczypospolitej zmagania z losem*, Kraków 2010, s. 119.

¹⁴ Autorka rozważa wpływ potencjału militarnego na politykę zagraniczną Polski wobec obszaru południowo-wschodniego przez pryzmat wybranych elementów dotyczących Sił Zbrojnych RP.

¹⁵ Wiarygodnym wskaźnikiem jakości sił zbrojnych danego państwa jest wysokość wydatków wojskowych, a także ich struktura. Z kolei na wysokość nakładów, czyli jakość sił zbrojnych, rzutują możliwości ekonomiczne państwa. Zob. B. Balcerowicz, *Instrumenty...*, s. 126–127.

że naukowo-technicznymi) jakimi dysponowano w Polsce po 1989 roku i czynnikami warunkującymi owe możliwości – zarówno gospodarcze, jak i militarne.

Potencjał militarny a stopień zaangażowania Polski w operacje pokojowe na obszarze południowo-wschodnim

Analizując udział Polski w operacjach pokojowych w nowej rzeczywistości politycznej w Polsce po 1989 roku, z uwzględnieniem potencjału militarnego jako czynnika sprawczego zaangażowania Polski w tę formę międzynarodowej aktywności na rzecz bezpieczeństwa międzynarodowego, należy to czynić w określonym kontekście i przy uwzględnieniu kilku okoliczności¹⁶. Udział Polski w operacjach pokojowych podlegał z jednej strony przeobrażeniom determinowanym przez rozwój sytuacji międzynarodowej, kolejne fazy konfliktu jugosłowiańskiego, ewolucję samej koncepcji prowadzenia operacji pokojowych, ich roli i znaczenia dla bezpieczeństwa międzynarodowego, a z drugiej ewoluował wraz z modyfikacją założeń udziału Polski w operacjach pokojowych. Równie istotną przesłanką determinującą poziom naszej aktywności były zdolności ekonomiczne państwa, które pośrednio przesądzały o możliwościach udziału w operacjach pokojowych, także tych prowadzonych przez organizacje międzynarodowe (ONZ, OBWE, UE, NATO) na obszarze południowo-wschodnim.

Dostrzegając wpływ potencjału militarnego na stopień zaangażowania Polski w operacje pokojowe realizowane na obszarze południowo-wschodnim należy zauważyć, iż – po pierwsze – decydujące znaczenie miała sytuacja społeczno-gospodarcza determinująca potencjał gospodarczy. Po drugie – czynnikiem warunkującym potencjał militarny był rozłożony na lata proces restrukturyzacji i modernizacji Sił Zbrojnych. Polska, znajdując się na początku lat 90. w trudnej sytuacji ekonomicznej, a nade wszystko dostosowując Siły Zbrojne do działania w nowych warunkach (budowa armii według standardów państwa demokratycznego, zagwarantowanie jej apolityczności, przebudowa struktur wewnętrznych, poddanie armii cywilnemu kierownictwu politycznemu), nie mogła zwiększyć wojskowego zaangażowania na rzecz zakończenia konfliktu jugosłowiańskiego poza poziom możliwy do finansowego, organizacyjnego i kadrowego udźwignięcia. W pierwszej połowie lat 90., korzystając z wieloletnich doświadczeń, koncentrowała swą aktywność w ramach ONZ, uczestnicząc w działaniach tej organizacji na Bałkanach, KBWE, a także w niewielkim stopniu wspomagając działania Wspólnot Europejskich. W przyszłości istotne znaczenie zaczęły odgrywać inne determinanty wojskowego zaangażowania Polski na obszarze południowo-wschodnim. Przesłanką zwiększenia udziału Polski w działaniach społeczności międzynarodowej na rzecz stabilizacji i utrzymania pokoju na obszarze południowo-wschodnim był proces integracji ze strukturami euroatlantyckimi. Mimo iż potencjał ekonomiczny i będący jego pochodną potencjał militarny nie

¹⁶ J. Piątek, *Ethnic diversity or ethnic disintegration for the existence of a contemporary conflict*, „Polish Political Science, Yearbook 2010”, XXXIX, s. 292–303.

stanowiły zasadniczego wsparcia dla polskiej polityki zagranicznej, zaczęto coraz szerzej odwoływać się do instrumentów wojskowych¹⁷. Mowa przede wszystkim o udziale Polski w międzynarodowych operacjach pokojowych prowadzonych na obszarze południowo-wschodnim przez NATO, a w dalszej perspektywie szerszym zaangażowaniu się w inicjatywy UE¹⁸.

Dalsze rozważania należy jednak opatrzyć następującym komentarzem. Poziom naszego militarnego zaangażowania odbiegał od stopnia aktywności innych państw i był konsekwencją posiadanych możliwości ekonomicznych i finansowych, a co za tym idzie i militarnych państwa. Polska włączała się w międzynarodowe przedsięwzięcia na obszarze południowo-wschodnim, ale stopień i formy jej zaangażowania stanowiły odzwierciedlenie posiadanych w danym czasie możliwości i zasadniczo wyczerpywały zdolności finansowe, organizacyjne i kadrowe jakimi dysponowano. Na lata 90., dramatyczne z punktu widzenia rozwoju sytuacji na obszarze południowo-wschodnim, nałożył się głęboki proces zmian jaki nastąpił w kontekście funkcjonowania polskich sił zbrojnych. Problem nie dotyczy liczebności¹⁹, ale przede wszystkim ich jakości, a zwłaszcza poziomu wyposażenia, nowoczesności, wyszkolenia, zdolności szybkiego reagowania i możliwości wykorzystania w nowych warunkach, w których coraz wyraźniej widać zmniejszający się wpływ tradycyjnych zagrożeń oraz pojawianie się nowych²⁰. Szerokie zastosowanie najnowszych technologii powoduje, iż wielkość sił zbrojnych ma coraz mniejsze znaczenie, liczy się innowacyjność, zdolność do szybkiego przystosowywania się do nowych wyzwań, możliwość

¹⁷ Justyna Zajac kwalifikuje udział państwa w wielostronnych operacjach pokojowych jako odrębny środek (instrument) polityki zagranicznej. Zauważa również, iż elementem składowym międzynarodowych operacji pokojowych lub wojskowych jest obecność wojskowa za granicą. Zagraniczna obecność wojskowa jako klasyczny wojskowy środek oddziaływania państwa może być realizowana albo w sposób unilateralny, albo właśnie w sposób multilateralny. Dla potrzeb niniejszych rozważań przyjęto traktować udział państwa w operacjach pokojowych jako instrument wojskowy, z zastrzeżeniem, iż obecność wojskowa za granicą traktowana jest jako wspomniany element składowy międzynarodowych operacji pokojowych. Zob. J. Zajac, *Środki i metody...*, s. 23.

¹⁸ Z perspektywy czasu możemy wyróżnić kilka zasadniczych etapów zaangażowania Polski w operacje pokojowe realizowane w nowych warunkach geopolitycznych: pierwszy, przypadający na lata 1991–1992, obejmujący aktywność w ramach ONZ, drugi, datujący się od 1992 roku, początek udziału przedstawicieli Polski (w tym policji) w misjach (operacjach) pokojowych OBWE i UE, trzeci obejmujący lata 1995–1999, kiedy Polska włączyła się w działania NATO na Bałkanach i ostatni, od 2000 roku, charakteryzujący się wielowymiarową obecnością Polski w misjach pokojowych organizacji międzynarodowych i koalicji państw. Zob. Cz. Marcinkowski, *Istota i ewolucja misji pokojowych ONZ*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 2011, nr 5, s. 18–19.

¹⁹ Te, z uwagi na międzynarodowe zobowiązania Polski, sukcesywnie zmniejszono i modyfikowano. Mowa o układzie z 19 listopada 1990 roku podpisanym w Paryżu o redukcji sił konwencjonalnych w Europie (CFE) oraz o układzie podpisanym 10 lipca 1992 roku w Helsinkach o ograniczeniu liczby żołnierzy (CFE1A).

²⁰ S. Koziej, *Między piekłem a rajem. Szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku*, Toruń 2008, s. 22–44.

szybkiego reagowania²¹. Wzrost zagrożeń związanych chociażby z takimi konfliktami, z jakimi mieliśmy do czynienia w związku z rozpadem SFRJ, i konsekwencjami tego procesu wymagał właściwego przygotowania żołnierzy, wyszkolenia, wyposażenia, współpracy i korelacji działań na szczeblu międzynarodowym²². O ile nie brakowało nam doświadczenia udziału w operacjach pokojowych w ramach ONZ, chęci i determinacji, o tyle niestety możliwości ekonomiczne, a zatem i finansowe państwa nie pozwalały na przygotowanie i wyeksponowanie większej liczby żołnierzy zdolnych do działania poza granicami kraju, wyszkolonych, odpowiednio przygotowanych i wyposażonych²³. Czynnikiem przyspieszającym zmiany było uzyskanie członkostwa w NATO i konieczność wypełniania zobowiązań sojuszniczych, w tym dotyczących poziomu finansowania wydatków wojskowych i kierunków modernizacji armii²⁴. Po akcesji w struktury euroatlantyckie siły zbrojne stały się jednym z elementów szerszego potencjału NATO i UE, co wymusiło modernizację w kierunku uzyskania zdolności do wspierania działań tych organizacji. Akceptowana przez Polskę wspólna wizja koncepcji bezpieczeństwa międzynarodowego NATO i UE, wyrażająca się w podejmowaniu inicjatyw na rzecz stabilizacji i pokoju w regionie oraz w rejonach położonych z dala od kontynentu europejskiego, wymusiła na Polsce podjęcie działań na rzecz dostosowania się do zadań realizowanych przez te struktury²⁵.

Poprzestanie na niniejszej konstatacji byłoby jednak nadmiernym uproszczeniem. Niezależnie od skali naszego zaangażowania należy zauważyć, iż Polska konsekwentnie wykorzystywała udział w operacjach pokojowych jako instrument polityki zagranicznej. Uczestnictwo w operacjach pokojowych, niezależnie od dyskusji na temat skali naszego zaangażowania, traktowano jako wsparcie realizacji podstawowych założeń polityki zagranicznej i bezpieczeństwa i traktowano służebnie

²¹ T. Jemioło, *Wpływ globalizacji na charakter współczesnych sił zbrojnych*, [w:] *Problemy polityki bezpieczeństwa wobec procesów globalizacji*, red. J. Świniarski, J. Tymanowski, Toruń 2003, s. 242.

²² J. Piątek, *Siła militarna a wyzwania wynikające z globalizacji*, [w:] *Jednostka, społeczeństwo, państwo wobec megatrendów współczesnego świata*, red. G. Piwnicki, S. Mrozowski, Gdańsk 2009, s. 220–241.

²³ Od początku lat 90. systematycznie malały wydatki na cele wojskowe, co odbijało się na kondycji bojowej wojska. Widoczna stawała się degradacja techniczna armii. Bezwzględnie konieczne było zahamowanie tej tendencji. Szerzej na ten temat: *Raport o stanie bezpieczeństwa państwa – aspekty zewnętrzne*, Warszawa 1995, s. 59–82; W. Malendowski, *Polityka bezpieczeństwa RP...*, s. 95–98.

²⁴ R. Domasiewicz, *Kwestia modernizacji sił zbrojnych w polskiej polityce zagranicznej*, „Rocznik polskiej polityki zagranicznej 2002”, Warszawa 2002, s. 381–394.

²⁵ A. Basista, *Charakterystyka zmian potencjału sił zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej po wstąpieniu do Unii Europejskiej*, [w:] *Polska w Unii Europejskiej. Aspekty polityczne, międzynarodowe, społeczno-gospodarcze i wojskowe*, red. J.M. Fiszer, Warszawa 2009, s. 558.

wobec zdefiniowanych celów i priorytetów²⁶. Korzystając z długoletnich doświadczeń udziału Polski w misjach ONZ, Polska utrzymywała wizerunek państwa aktywnie włączającego się w działania organizacji międzynarodowych i udostępniającego swe kontyngenty wojskowe i policyjne²⁷. Polska uczestniczyła w misjach pokojowych i w latach 90. zyskała miano jednego z aktywniejszych uczestników działań Organizacji Narodów Zjednoczonych (zob. tab. 1).

Równocześnie jednak nie można tylko i wyłącznie analizować udziału państwa w misjach i operacjach pokojowych przez pryzmat operacji prowadzonych przez ONZ²⁸. Jeśli rozważamy potencjał militarny państwa przez pryzmat zdolności państwa do dysponowania potencjałem sił i środków, które mogą być użyte do działań w ramach operacji pokojowych, to te zależą od możliwości ekonomicznych państwa. Szczególną miarą zdolności państwa jest to, ile samodzielnie jest w stanie wyasygnować środków z przeznaczeniem na udział w operacjach pokojowych. W tym przypadku takim wskaźnikiem może być zakres udziału w operacjach prowadzonych przez NATO na obszarze południowo-wschodnim. O ile w przypadku operacji ONZ następowała refundacja większości kosztów (nawet jeśli z opóźnieniem), o tyle w przypadku

²⁶ Warto też za Beatą Górka-Winter zwrócić uwagę, iż uczestnictwo w operacjach pokojowych stanowiło swoisty katalizator przemian modernizacyjnych w polskich siłach zbrojnych, zmian organizacyjnych (np. utworzenia Dowództwa Operacyjnego Sił Zbrojnych) i wzrostu jej wartości bojowej. Zob. B. Górka-Winter, *Udział Polski w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych*, „Rocznik polskiej polityki zagranicznej 2007”, Warszawa 2007, s. 275–277.

²⁷ Polska od lat uczestniczyła w operacjach pokojowych ONZ, czyniąc ze swego zaangażowania istotny instrument polityki zagranicznej. Szerzej na ten temat: A. Chodubski, *Polityczne znaczenie udziału Wojska Polskiego w misjach zagranicznych ONZ i NATO*, „Studia Gdańskie” 2010, t. V, s. 300–309; G. Ciechanowski, *Żołnierze polscy w misjach i operacjach pokojowych poza granicami kraju w latach 1953–1989*, Toruń 2009; Cz. Dęga, *Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych*, Warszawa 1993; F. Gągor, K. Paszkowski, *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, Toruń 1999; J. Markowski, *Polska w operacjach pokojowych. Operacje pokojowe ONZ*, Warszawa 1994; *Udział jednostek Wojska Polskiego w międzynarodowych operacjach pokojowych w latach 1973–2003. Wybrane problemy*, red. D. Kozerawski, Warszawa 2004; J. Zuziak, *Wojsko Polskie w misjach pokojowych w latach 1953–1990*, Warszawa 2009; Cz. Marcinkowski, *Operacje pokojowe na początku XXI wieku*, Warszawa 2004; *Wojsko Polskie w międzynarodowych misjach i operacjach pokojowych*, red. M. Marszałek, J. Zuziak, Warszawa 2010; J. Zając, *Udział Polski w misjach pokojowych i stabilizacyjnych na początku XXI wieku*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2007, nr 4, s. 191–207.

²⁸ Nasuwa się bowiem pytanie o motywy zwiększania udziału w operacjach państw takich, jak Pakistan, Bangladesz, które współcześnie wystawiają najliczniejsze kontyngenty. Przyczyny są złożone. Jedną z nich jest wycofywanie państw, które dotychczas wystawiły swe siły, z uczestnictwa w działaniach ONZ na rzecz udziału w operacjach organizowanych przez inne organizacje bądź koalicje państw. „Pustkę” tę wypełniają państwa, które traktują udział w misjach w kategoriach zysków finansowych.

Tab. 1. Porównanie poziomu uczestnictwa w operacjach ONZ (udział policji, wojska i ekspertów wojskowych) (państwa najwięksi kontrybutorzy)*

2012	Pakistan 8967	Bangladesz 8828	Indie 7839	Etiopia 5857	Nigeria 5441	Rwanda 4697	Nepal 4429	Egipt 3577	Jordania 3505
2011	Bangladesz 10394	Pakistan 9416	Indie 8115	Etiopia 6224	Egipt 4083	Nigeria 5749	Jordania 4063	Rwanda 3665	Polska 17
2010	Pakistan 10652	Bangladesz 10402	Indie 8691	Nigeria 5841	Egipt 5409	Nepal 4431	Jordania 3977	Rwanda 3810	Polska 15
2009	Pakistan 10764	Bangladesz 10427	Nigeria 5807	Egipt 5155	Nepal 4311	Jordania 3798	Rwanda 3671	Ghana 3633	Polska 36
2008	Pakistan 11135	Bangladesz 9567	Indie 8693	Nigeria 590	Nepal 3920	Rwanda 3635	Ghana 3362	Jordania 3075	Polska 852
2007	Pakistan 10610	Bangladesz 9856	Indie 9357	Nepal 3676	Jordania 3574	Ghana 3379	Nigeria 2694	Urugwaj 2588	Polska 974
2006	Pakistan 9867	Bangladesz 9681	Indie 9483	Jordania 3820	Ghana 2694	Nepal 2607	Urugwaj 2586	Włochy 2462	Polska 811
2005	Bangladesz 9529	Pakistan 8999	Indie 7284	Jordania 3703	Nepal 3466	Etiopia 3410	Ghana 2520	Urugwaj 2428	Polska 705
2004	Pakistan 8140	Bangladesz 8024	Indie 3912	Nepal 3451	Etiopia 3432	Ghana 3322	Jordania 2950	Urugwaj 2492	Polska 729
2003	Pakistan 6248	Bangladesz 4730	Nigeria 3361	Indie 2882	Ghana 2306	Nepal 2285	Urugwaj 1880	Jordania 1818	Polska 735
2002	Pakistan 4677	Bangladesz 4211	Nigeria 3277	Indie 2746	Ghana 2219	Kenia 1841	Jordania 1620	Urugwaj 1651	Polska 741
2001	Bangladesz 6010	Pakistan 5552	Nigeria 3468	Indie 2883	Jordania 2720	Ghana 2462	Kenia 1801	Ukraina 1536	Polska 1034
2000	Nigeria 3525	Bangladesz 3258	Indie 2738	Ghana 2002	Jordania 1848	Australia 1629	Ukraina 1400	Kenia 1241	Polska 1192

1999	Indie 1998	Ghana 1631	Nigeria 1606	Bangladesz 931	Kenia 886	Austria 720	Argentyna 697	Irlandia 694	Polska 1064
1998**	Indie 919	Bangladesz 888	Finlandia 787	Ghana 780	Austria 772	Irlandia 716	Argentyna 664	Francja 664	Polska 1953
1997	Bangladesz 1025	Austria 831	Finlandia 780	Ghana 776	Irlandia 733	Norwegia 724	Argentyna 667	Nepal 661	Polska 1084
1996	Pakistan 1712	Indie 1211	Bangladesz 1184	Fed.Rosyjska 1173	Jordania 1127	Kanada 1044	Brazylia 978	Finlandia 924	Polska 1097
1995	USA 2851	Indie 2078	Bangladesz 2029	Fed.Rosyjska 1731	Pakistan 1468	Kanada 1163	Brazylia 1143	Nepal 1142	Polska 947
1994	Pakistan 9110	Francja 5149	Bangladesz 4271	W. Brytania 3820	Jordania 3614	Malezja 2848	Kanada 2811	Holandia 1889	Polska 2169
1993	Francja 6370	Indie 5904	Pakistan 5089	Bangladesz 3451	Włochy 3434	USA 2622	Kanada 2088	Egipt 2200	Polska 1470
1992	Francja 6502	W. Brytania 3719	Kanada 3285	Indonezja 1990	Holandia 1934	Ghana 1932	Pakistan 1814	Nepal 1760	Polska 1847
1991	Finlandia 1006	Norwegia 973	Kanada 971	Austria 967	Ghana 900	Nepal 850	W. Brytania 826	Irlandia 824	Polska 167
1990**	Kanada 1002	Finlandia 992	Austria 967	Norwegia 924	Ghana 892	Nepal 851	Irlandia 839	W. Brytania 769	Polska 165

* Dane za grudzień każdego roku

** Dane za listopad

Źródło: Troop and police contributors archive (1990–2011), http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/contributors_archive.shtml, dostęp 11.01.0213; Monthly Summary of Contributions (Police, UN Military Experts on Mission and Troops). As of 31 December 2012, http://www.un.org/en/peacekeeping/contributors/2012/Dec12_1.pdf, dostęp 16.01.2013

operacji prowadzonych przez NATO państwa uczestniczące w misjach samodzielnie finansują swój udział. Konstatując zatem, udział w operacjach pokojowych realizowanych pod auspicjami ONZ nie odzwierciedlał w pełni posiadanych przez Polskę zdolności w tym zakresie – o tych stanowił dopiero udział w operacjach NATO²⁹. Jeśli uznać dorobek Polski w ramach operacji pokojowych ONZ za znaczący, to wątpliwości nasuwają się już przy ocenie stopnia i zakresu partycypacji Polski w działaniach innych organizacji międzynarodowych. Możliwości finansowe nie pozwalały na zdyswersyfikowanie naszego wysiłku i znaczący udział we wszystkich przedsięwzięciach realizowanych na obszarze południowo-wschodnim. Stąd konieczność określenia priorytetowych sfer zaangażowania.

Z uwagi na niemożność równoczesnego partycypowania we wszystkich międzynarodowych przedsięwzięciach i z obawy przed rozproszaniem uczestnictwa zdecydowano się na ukierunkowanie obecności na udział w tych operacjach, które bezpośrednio wiązały się z polskimi interesami politycznymi. Jeszcze w 2004 roku odnotowano najwyższe zaangażowanie Polski w operacje pokojowe, w których łącznie uczestniczyło blisko 4 tys. żołnierzy. Było ono pochodną równoległego zaangażowania się w kilka znaczących operacji, w szczególności w ramach Międzynarodowych Sił Stabilizacyjnych w Iraku³⁰. W kolejnych latach następowała zarówno dyslokacja sił, jak i rewizja skali zaangażowania do poziomu odpowiadającego możliwościom Sił Zbrojnych RP, zgodnie z zasadą ekonomii sił, tj. optymalnego wykorzystania posiadanych środków w stosunku do zamierzonych celów. W tym kontekście decyzja o rezygnacji z udziału w operacjach prowadzonych przez ONZ³¹

²⁹ W przypadku operacji prowadzonych przez NATO Polska samodzielnie finansowała swój udział w nich. W NATO obowiązuje zasada *costs lie where they fall* (państwa uczestniczące w operacji ponoszą więc koszty swojego personelu i wyposażenia). Polska samodzielnie finansowała operację w Afganistanie. W przypadku Iraku koszty związane z udziałem w tej operacji w części ponosiły Stany Zjednoczone, a w części Polska. Wydatki związane z udziałem w misjach pokojowych prowadzonych przez ONZ były częściowo refundowane przez Sekretariat ONZ. UE z kolei miała zróżnicowany mechanizm finansowania operacji. Państwa desygnujące kontyngenty pokrywały część kosztów związanych z uczestnictwem w operacji z budżetów narodowych, w zależności od charakteru operacji i powziętych ustaleń. Por. Informacja Ministerstwa Obrony Narodowej RP nt. „Udział Polskich Jednostek Wojskowych w operacjach pokojowych”, Załącznik nr 4 do Protokołu wspólnego posiedzenia w dniu 15 maja 2004 roku, Archiwum Sejmu RP, t. XVI, k. 23; J. Barcik, *Europejska...*, s. 172–175; U. Kurczewska, *Budżet wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej*, „Biuletyn PISM”, nr 12, 15 II 2005.

³⁰ W połowie 2004 roku w ramach misji ONZ służyło blisko 700 żołnierzy i pracowników wojska (PKW UNDOF na Wzgórzach Golan – 357 żołnierzy i pracowników wojska oraz PKW UNIFIL w Libanie – 339 żołnierzy i pracowników wojska). Równolegle udział wojska polskiego w operacjach pokojowych kierowanych przez NATO na Bałkanach wynosił blisko 600 żołnierzy (PKW SFOR – 275 żołnierzy i PKW KFOR w Kosowie – 314 żołnierzy). Największe siły zgromadzone były wówczas w Iraku – 2500 żołnierzy. Ponadto 120 żołnierzy służyło w Afganistanie w ramach operacji ISAF. Zob. Informacja Ministerstwa Obrony Narodowej..., k. 23–26.

³¹ Redukcja nie oznaczała jednak całkowitego wycofania się, ale zmianę charakteru naszej obecności. Polska nadal deklarowała swą aktywność w działaniach podejmowanych przez ONZ na rzecz rozwiązywania konfliktów. Nadal w operacjach mieli uczestniczyć polscy

wpisywała się w plan restrukturyzacji polskiego zaangażowania w misje pokojowe zgodnie z założeniami „Strategii udziału Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w operacjach międzynarodowych”³².

Zakres uczestnictwa polskich sił zbrojnych w międzynarodowych operacjach był kompromisem pomiędzy potrzebami polityki zagranicznej i obronnej państwa a ograniczonymi możliwościami, głównie finansowymi. Mimo sukcesywnie rosnących wydatków na cele wojskowe istniała wyraźna luka pomiędzy Polską a państwami członkowskimi NATO/UE, zwłaszcza jeśli chodzi o wydatki w przeliczeniu na jednego żołnierza³³. Gwarantowany ustawowo poziom finansowania celów wojskowych (1,95% PKB) zapewniał możliwości nadrobienia dzielącego nas dystansu (zwłaszcza w kontekście uzbrojenia, wyposażenia, unowocześnienia armii), jednakże w stopniu odbiegającym od potrzeb i w niezadowalającym tempie. Niezależnie od zdolności budżetowych państwa, starano się jednak utrzymać poziom naszego zaangażowania, tak by uczynić zeń instrument wspierania polskiej polityki zagranicznej, umacniania roli i pozycji Polski w stosunkach międzynarodowych i wypełniać zobowiązania wynikające z przynależności do NATO, chociażby te związane ze wspieraniem porządku międzynarodowego. Nasza obecność w misjach pokojowych, zwłaszcza udział w operacjach NATO (m.in. udział w misjach pokojowych, udział w operacjach wsparcia i wymuszania pokoju, udział w operacjach humanitarnych i pomoc przy likwidacji skutków klęsk żywiołowych), miała potwierdzić słuszność powziętej decyzji w sprawie przyjęcia Polski do struktur euroatlantycznych, sojuszniczą wiarygodność Polski, zdolność do ponoszenia przez nią odpowie-

obserwatorzy wojskowi. Polska wyekspediowała również siły policyjne. Ponadto podkreślano, iż każda z operacji, w której uczestniczy Polska, posiada mandat Rady Bezpieczeństwa ONZ, a więc jest przez nią autoryzowana. Zob. Odpowiedź sekretarza stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej – z upoważnienia ministra na interpelację nr 12328 w sprawie przygotowania misji wojskowych, Sprawozdanie Stenograficzne z 55. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniach 1, 2 i 3 grudnia 2009 r. Aneks. Interpelacje i zapytania poselskie oraz odpowiedzi na interpelacje i zapytania, Warszawa 2009, s. 417–418.

³² *Strategia udziału Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w operacjach międzynarodowych*, http://www.bbn.gov.pl/portal/pl/475/2827/Strategia_udzialu_Sil_Zbrojnych_RP_w_operacjach_miedzynarodowych.html, dostęp 11.01.2013.

³³ Nakłady na jednego żołnierza są w Polsce jednymi z najmniejszych w NATO i Unii Europejskiej – prawie trzy razy mniejsze od średnich nakładów w tych organizacjach. Przykładowo w 2007 roku wielkość budżetu obronnego Polski wyrażana ogółem lokowała nas na 11. miejscu wśród państw sojuszniczych. Jednocześnie nakład na jednego żołnierza wznosił w Polsce 53,5 tysiąca dolarów, podczas gdy w innych państwach NATO (w tym USA) było to średnio 212,3 tysiąca dolarów, zaś tylko europejskich – 142 tysiące dolarów. Pod tym względem byliśmy na 21. miejscu w gronie sojuszników. Ponadto tylko 10% sił szkoliło się według pełnych standardów NATO. Mimo bezdyskusyjnych osiągnięć modernizacyjnych ostatnich kilku lat luka technologiczna między polskim wojskiem (całymi siłami, a nie tylko kilkoma wybranymi jednostkami) a wiodącymi armiami Sojuszu nie zmniejsza się. Zob. A. Karkoszka, *Ku armii zawodowej*, <http://www.mon.gov.pl/pl/artykul/6128>, dostęp 12.08.2012; L. Kościuk, *Koniec armii masowej*, <http://www.mon.gov.pl/pl/artykul/6128>, dostęp 12.08.2012.

działności za bezpieczeństwo w wymiarze regionalnym i globalnym. Uwzględniała również zobowiązania międzynarodowe Polski, stanowiące pochodną jej roli jako państwa członkowskiego NATO i UE oraz partnerstwa ze Stanami Zjednoczonymi. O zdefiniowaniu polskich priorytetów udziału w operacjach międzynarodowych zdecydował również rozwój sytuacji na arenie międzynarodowej i pojawiające się nowe zagrożenia i wyzwania dla bezpieczeństwa w wymiarze globalnym i regionalnym. Geograficzne obszary zaangażowania Polski miały być wypadkową aktualnych możliwości sił zbrojnych oraz zdefiniowanych celów politycznych. Stąd za priorytetowe z punktu widzenia polskiej racji stanu uznano operacje NATO i UE, nie wykluczając jednak możliwości zaangażowania Polski w misje podejmowane przez ONZ. Równocześnie, uwzględniając istniejące ograniczenia, usiłowano zachować równowagę w kwestii zaangażowania w operacje, gdyż siły zbrojne nie były w stanie brać udziału we wszystkich przedsięwzięciach. Stąd decyzja, iż optymalna wielkość sił przebywających jednocześnie poza granicami kraju powinna mieścić się w przedziale 3200–3800 żołnierzy, a ich geograficzne rozmieszczenie zależeć od istniejących zagrożeń we współczesnym świecie oraz zdefiniowanych celów politycznych³⁴.

Analizując poziom zaangażowania Polski w operacje pokojowe, warto skonfrontować wymiar naszego uczestnictwa ze stopniem aktywności innych państw. Wielokrotnie polscy decydenci podkreślali znaczący udział Polski w prowadzone operacje pokojowe, zaliczając Polskę do grona głównych państw uczestniczących w operacjach pokojowych. Pełen obraz skali polskiego udziału w operacjach pokojowych wymaga jednak korelacji takich wskaźników, jak liczba ludności, wielkość dochodu narodowego, poziom PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca, wielkość sił zbrojnych, procent sił zdolnych do wykorzystania w operacjach pokojowych. Ilościowy zakres udziału w misjach pokojowych nie odzwierciedla rzeczywistego poziomu obecności. Dopiero porównanie liczby mieszkańców danego kraju z liczbą osób (żołnierzy, pracowników wojska) wyekspediowanych w ramach misji pokojowych może stanowić o poziomie zaangażowania. Innym kryterium porównania może być wielkość armii i procent żołnierzy już uczestniczących w operacjach pokojowych lub takich, którzy w krótkim czasie mogą zostać wyekspediowani za granicę w ramach misji pokojowych³⁵. Przykładowo, w 2004 roku wojsko polskie liczyło 150 tys. żołnierzy i było o 50 tys. mniejsze niż w momencie wstąpienia Polski do NATO. Zaangażowanie sił zbrojnych w operacje pokojowe w 2004 roku oscylowało wokół 3% stanu sił lądowych. W tym samym czasie liczebność sił zbrojnych Niemiec wynosiła 270 tys. żołnierzy, zaś zaangażowanie Niemiec w operacje pokojowe utrzymywało się na poziomie 8 tys. żołnierzy (3% stanu osobowego Bundeswehry), a więc na porównywalnym do Polski poziomie. Francja natomiast miała siły zbrojne o liczebności 350 tys. żołnierzy, a zaangażowanie tego kraju w operacje wojskowe utrzymywało się na poziomie 40 tys. żołnierzy, z których blisko 15 tys. wykonywa-

³⁴ Zob. *Strategia udziału Sił Zbrojnych...*

³⁵ Zob. A. Cottey, T. Edmunds, A. Foster, *Sięgając myślą poza szczyt NATO*, „NATO Review”, jesień 2002, <http://www.nato.int/docu/review/2002/issue3/polish/contents.html>, dostęp 12.01.2013.

ło w tym czasie zadania w ramach operacji wojskowych (łącznie poza granicami Francji stale służyło około 20% stanu sił lądowych). W tym samym czasie Włochy zaangażowane były na poziomie 10 tys. żołnierzy, przy 180-tysięcznej armii (co stanowiło 15% sił operacyjnych i 5,5% całości sił zbrojnych). Analizując poziom zaangażowania innych państw, wskazywano na potrzebę zwiększenia polskiej obecności Polski w operacjach pokojowych do poziomu 4–5 tys. żołnierzy, tak aby nie odbiegać ilościowo od zaangażowania innych państw europejskich. Zarazem jednak ów postulowany poziom i tak odbiegał od rekomendacji NATO, które zalecało, aby 40% sił było zdolnych i gotowych do przerzutu (ekspedycyjnych), a 8% sił danego kraju powinno albo służyć w misjach, albo bezpośrednio się do nich przygotowywać i być gotowymi do natychmiastowego użycia³⁶.

Analizując poziom zaangażowania w operacje pokojowe, należy wziąć pod uwagę zmiany jakie nastąpiły wskutek kolejnego etapu modernizacji i profesjonalizacji polskiej armii. Liczebność sił zbrojnych zgodnie z „Programem profesjonalizacji Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2008–2010”, przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 5 sierpnia 2008 roku, ustalona została na poziomie do 120 tys. żołnierzy służby czynnej i Narodowych Sił Rezerwowych. W 2009 roku (stan na listopad) w 13 operacjach międzynarodowych służbę pełniło ponad 3100 żołnierzy i pracowników wojska. Kilka miesięcy później (stan na styczeń 2010) w misjach międzynarodowych służyło około 2300 żołnierzy, obserwatorów wojskowych i pracowników wojska. W połowie 2012 roku w ramach misji pokojowych i stabilizacyjnych służbę pełniło ponad 2800 żołnierzy i pracowników wojska³⁷. Optymalna

³⁶ Zob. D. Jatczak, W. Kozłowski, *Przyszłość Sił Zbrojnych RP*, „Kwartalnik Bellona” 2007, nr 2, s. 13; „Biuletyn z posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych, Komisji Obrony Narodowej”, 13 V 2004, nr 3178; Odpowiedź ministra obrony narodowej na interpelację nr 151 w sprawie wycofania polskich żołnierzy z misji pokojowych, Aneks do Sprawozdania Stenograficznego z 7. posiedzenia Sejmu w dniach 22, 23 i 24 stycznia 2008 r., Warszawa 3008, s. 171; J. Piątek, *Polskie ambicje. Wojskowe możliwości uczestnictwa w misjach*, [w:] *Oblicza konfliktów. Zbiór analiz i studia przypadków*, red. J. Piątek, R. Podgórzeńska, Toruń 2008, s. 161–174.

³⁷ Por. Odpowiedź sekretarza stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej – z upoważnienia ministra na interpelację nr 12328 w sprawie przygotowania misji wojskowych, Odpowiedź sekretarza stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej – z upoważnienia ministra na interpelację nr 12328 w sprawie przygotowania misji wojskowych, Sprawozdanie Stenograficzne z 55. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniach 1, 2 i 3 grudnia 2009 r. Aneks. Interpelacje i zapytania poselskie oraz odpowiedzi na interpelacje i zapytania, Warszawa 2009, s. 417–418; Odpowiedź ministra obrony narodowej na interpelację nr 13830 w sprawie udziału żołnierzy w misjach pokojowych, Sprawozdanie Stenograficzne z 62. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniach 3, 4 i 5 marca 2010 r. Aneks. Interpelacje i zapytania poselskie oraz odpowiedzi na interpelacje i zapytania, Warszawa 2010, s. 250; Odpowiedź na interpelację nr 4354 w sprawie udziału polskich żołnierzy w misjach zagranicznych, Sprawozdanie Stenograficzne z 16. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniach 13, 14 i 15 czerwca 2012 r. Aneks. Odpowiedzi na interpelacje poselskie, część 2, Warszawa 2012, s. 961.

Tab. 2. Porównanie poziomu uczestnictwa w operacjach ONZ państw członkowskich UE (udział policji, wojska i ekspertów wojskowych)*

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Austria	418	424	422	421	401	451	393	545	545
Belgia	16	16	390	338	342	267	135	130	129
Bułgaria	74	62	67	56	11	1	2	2	2
Cypr	-	-	-	2	2	2	2	2	2
Czechy	28	31	30	45	22	10	9	10	5
Dania	55	65	163	75	44	175	175	21	31
Estonia	2	2	2	2	2	1	1	2	1
Finlandia	48	40	239	257	29	101	25	21	200
Francja	607	582	1988	1944	2198	1610	1540	1391	968
Grecja	26	26	250	250	54	55	52	50	53
Hiszpania	260	253	1353	1198	1202	1092	1114	1102	723
Holandia	20	24	205	202	44	40	46	14	40
Irlandia	485	473	531	213	51	464	47	493	392
Litwa	8	8	6	8	3	-	2	2	-
Luksemburg	-	-	2	2	-	-	-	-	-
Łotwa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Malta	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Niemcy	296	293	1143	1119	327	288	282	258	182
Polska	729	705	811	974	852	36	15	17	10
Portugalia	57	22	360	348	343	350	345	332	2
Rumunia	238	245	256	272	106	95	91	65	72
Słowacja	363	292	294	293	199	198	200	162	161
Słowenia	16	17	28	17	23	17	16	17	17
Szwecja	305	327	164	119	80	60	57	52	76
Węgry	150	106	108	118	103	94	88	88	89
Wielka Brytania	542	349	358	362	297	282	282	279	283
Włochy	187	112	2462	2431	2497	2451	1741	1108	1127

* Dane za grudzień każdego roku

Źródło: Troop and police contributors archive (1990–2011), http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/contributors_archive.shtml, dostęp 12.07.2012; Monthly Summary of Contributions (Police, UN Military Experts on Mission and Troops). As of 31 December 2012, http://www.un.org/en/peacekeeping/contributors/2012/Dec12_1.pdf dostęp 16.01.2013

Tab. 3. Podstawowe informacje dotyczące państw UE i USA (stan na 2011 rok)

Kraj	PKB (USD)	Liczba ludności	PKB Per capita (USD)	Udział wydatków wojskowych w PKB (2005)	Miejsce w rankingu państw pod względem udziału wydatków wojskowych w PKB
Austria	356,5 mld	8 219 743	42 400	0,8%	147
Belgia	418,6 mld	10 438 353	38 200	1,3%	113
Bułgaria	102,3 mld	7 037 935	13 800	2,6%	56
Cypr	24,03 mld	1 138 071	29 400	3,8%	27
Czechy	288,6 mld	10 177 300	27 400	1,15%	120
Dania	209,2 mld	5 543 453	37 600	1,3%	108
Estonia	27,66 mld	1 274 709	20 600	2%	70
Finlandia	198,2 mld	5 262 930	36 700	2%	69
Francja	2246 mld	65 630 692	35 600	2,6%	54
Grecja	298,1 mld	10 767 827	26 600	4,3%	22
Hiszpania	1432 mld	47 042 984	31 000	1,2%	116
Holandia	713,1 mld	16 730 632	42 700	1,6%	91
Irlandia	183,9 mld	4 722 028	40 100	0,9%	133
Litwa	62,39 mld	3 525 761	19 100	0,9%	138
Luksemburg	41,75 mld	509 074	81 100	0,9%	137
Łotwa	35,37 mld	2 191 580	15 900	1,1%	122
Malta	10,89 mld	409 836	25 800	0,7%	152
Niemcy	3,139 bln	81 305 856	38 400	1,5%	98
Polska	781,1 mld	38 415 284	20 600	1,95%	74
Portugalia	252,2 mld	10 781 459	23 700	2,3%	65
Rumunia	270,6 mld	21 848 504	12 600	1,9%	76
Słowacja	128,5 mld	5 483 088	23 600	1,08%	125
Słowenia	58,63 mld	1 996 617	29 000	1,7%	85
Szwecja	386,6 mld	9 103 788	40 900	1,5%	95
Węgry	198,1 mld	9 958 453	19 800	1,75%	83
Wielka Brytania	2,290 bln	63 047 162	36 600	2,7%	53
Włochy	1,871 bln	61 261 254	30 900	1,8%	81
USA	15,290 bln	313 847 465	49 000	4,06%	23
UE	15,650 bln	503 824 373	34 500	–	–

Źródło: CIA The World Factbook, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>, dostęp 12.09.2012.

wielkość sił przebywających jednocześnie poza granicami kraju pozostała na porównywalnym poziomie, ale odbiegała jednak od oczekiwań NATO. Zarazem podkreślenia wymaga fakt, iż wymogów tych nie spełniały także i inne państwa członkowskie, co stanowiło o różnicy potencjału militarnego pomiędzy USA a europejskimi członkami Paktu³⁸.

Tab. 4. Udział polskich policjantów, żołnierzy i ekspertów wojskowych w misjach ONZ w latach 2004–2011*

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Policjanci	126	129	128	127	7	3	3	3	2
Żołnierze	22	21	23	14	16	14	12	14	–
Obserwatorzy wojskowi	581	555	660	833	829	19	–	–	8
Razem	729	705	811	974	852	36	15	17	10

* Dane za grudzień każdego roku

Źródło: Troop and police contributors archive (1990–2011), http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/contributors_archive.shtml, dostęp 12.07.2012; Monthly Summary of Contributions (Police, UN Military Experts on Mission and Troops). As of 31 December 2012, http://www.un.org/en/peacekeeping/contributors/2012/Dec12_1.pdf dostęp 16.01.2013

Poczynione rozważania prowadzą do wniosku, iż Polska nie należała do głównych kontrybutorów misji pokojowych realizowanych przez organizacje międzynarodowe na obszarze południowo-wschodnim³⁹. Przeszkodą uniemożliwiającą znaczące zaangażowanie naszej obecności na Bałkanach były – obok zdefiniowanych interesów politycznych – kwestie finansowe, kadrowe i organizacyjne. Możliwości Polski w tym względzie były ograniczone, o czym świadczy poziom naszego zaangażowania w operacje pokojowe, realizowane przez organizacje międzynarodowe na Bałkanach, zarówno przed zawarciem porozumienia w Dayton, jak i w okresie późniejszym⁴⁰. Nie oznaczało to braku naszej obecności, a jedynie niższy od oczeki-

³⁸ J. Piątek, *RMA gwarantem utraconej symetrii bezpieczeństwa?*, [w:] *Wybrane aspekty bezpieczeństwa*, t. 2, red. J. Piątek, R. Podgórska, Szczecin 2007, s. 230–245; J. Piątek, *Demokracja a wymiar współczesnej asymetrii militarnej*, „Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka” 2008, nr 1–2, s. 23–37.

³⁹ Polscy decydenci podkreślali nasz znaczący udział w operacjach pokojowych, w szczególności udział w misjach ONZ. Uzupełniony o zaangażowanie w ramach działań NATO na Bałkanach, miał przesądzać o wysokiej w ich opinii skali naszego zaangażowania. Zarazem jednak należy podkreślić, iż operacje w ramach ONZ były refundowane w większości przez ONZ, natomiast koszt udziału w operacjach NATO ponosiła Polska. O ile zatem zaangażowanie w operacjach pokojowych ONZ można traktować jako znaczące, to uwzględniając, iż większość kosztów refundowała ONZ, nasz samodzielny wkład w ramach operacji prowadzonych poza systemem ONZ był znacznie mniejszy.

⁴⁰ Zwiększenie naszej obecności na Bałkanach wiązało się z wysłaniem przeszkolonych, dobrze wyposażonych jednostek. Powodowało to sytuację, w której najlepsze formacje i najlepsi żołnierze uczestniczyli w misjach, a w konsekwencji pojawiały się niedobory w kraju i problemy ze szkoleniem. Dodatkowo pojawiały się problemy z kadrami na średnim szczeblu

wanego przez partnerów, a konieczny z punktu widzenia bezpieczeństwa, ilościowy poziom naszego zaangażowania. Z uwagi na udział w operacjach pokojowych ONZ w innych regionach świata Polska nie mogła sobie pozwolić na zwiększenie wysiłku na Bałkanach. Zarazem nie mogła nie reagować na podejmowane przez społeczność międzynarodową działania na tym obszarze. Zawarcie porozumienia pokojowego w Dayton, uruchamiając mechanizm utrzymania i stabilizacji pokoju w BiH, stanowiło przesłankę do włączenia się w szerszym niż dotąd zakresie w działania NATO na Bałkanach. Udział w siłach IFOR, a później SFOR stanowił wsparcie politycznych dążeń Polski do uzyskania członkostwa w Pakcie Północnoatlantyckim. Włączając się w pierwszej połowie lat 90. w działania na rzecz bezpieczeństwa na obszarze pojugosłowiańskim oczekiwano, iż uda się w ten sposób zwiększyć szansę na realizację innych zamierzeń, takich jak status niestałego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ w 1996 roku, członkostwo w Pakcie Północnoatlantyckim czy zbliżenie z Unią Europejską⁴¹. Równocześnie nasza obecność miała doprowadzić do zmiany wizerunku państwa na arenie międzynarodowej. Zbudować obraz państwa, które angażuje się w rozwiązywanie problemów o międzynarodowym wymiarze i które jest gotowe ponosić konsekwencje z tytułu obecności polskich żołnierzy za granicą. Mieczysław Bieniek akcentuje korzyści jakie wynikały z uczestnictwa w międzynarodowych operacjach nie tylko w kontekście wzmocnienia realizacji celów polskiej polityki zagranicznej, ale także dla zdolności polskich sił zbrojnych. Doświadczenia zdobyte podczas misji mogły zostać w przyszłości wykorzystane w procesie transformacji i modernizacji polskiej armii, wytyczaniu kierunków rozwoju Sił Zbrojnych, przyczyniając się tym samym do profesjonalizacji i doskonalenia kadr⁴².

Nowy etap polskiego zaangażowania w misjach pokojowych realizowanych na Bałkanach wyznaczało uzyskanie członkostwa w NATO. Dotychczas motywowano podejmowane działania budowaniem pozytywnego obrazu Polski jako państwa angażującego się w działania międzynarodowe, polegające na umacnianiu bezpieczeństwa na obszarze pojugosłowiańskim. Miało to wpłynąć na ostateczny sukces w postaci uzyskania członkostwa w Pakcie. Rozwój wydarzeń na obszarze pojugo-

oficerów. W 2000 roku resort obrony narodowej przyznawał, iż możliwości kadrowe w tym zakresie były bliskie wyczerpania. Zob. „Biuletyn z posiedzenia Komisji Obrony Narodowej, Komisji Spraw Zagranicznych”, nr 2846, III kadencja, 25 V 2000, s. 8–9.

⁴¹ Opinię taką wyraził Eugeniusz Wyzner, wiceminister spraw zagranicznych, podczas posiedzenia Sejmowej Komisji Spraw Zagranicznych w czerwcu 1995 roku. Wyraźnie akcentował, iż uczestnictwo w operacjach pokojowych prowadzonych z inicjatywy i pod auspicjami ONZ stało się też istotnym elementem w naszych staraniach o włączenie Polski do NATO. Również status niestałego członka Rady Bezpieczeństwa w 1996 roku w dużej mierze zawdzięczano tradycyjnemu zaangażowaniu Polski na rzecz utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Zob. „Biuletyn z posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych”, Sejm RP, II kadencja, nr 1621.

⁴² M. Bieniek, *Kategorie operacji pokojowych. Czynniki wpływające na zakres zaangażowania Polski w operacje pokojowe*, [w:] *Problemy bezpieczeństwa współczesnego świata*, red. E. Treli-Mazur, Opole 2009, s. 118. Zob. także: W. Wątor, *Współczesne operacje pokojowe jako wyznacznik przemian w Siłach Zbrojnych RP*, [w:] *Problemy bezpieczeństwa...*, s. 147–157.

słowiańskim związany z polityką serbską w Kosowie i decyzją NATO o rozpoczęciu nalotów, zdecydował o kolejnym etapie naszej obecności w regionie. W 1999 roku udział polskich sił jednostek w działaniach ONZ uległ zmniejszeniu, co było wynikiem zaangażowania w kolejną po SFOR operację NATO na Bałkanach, tym razem operację KFOR w Kosowie. W kolejnych latach Polska utrzymała poziom swojego zaangażowania zarówno w misje ONZ, jak i NATO, wspierając także operacje pokojowe Unii Europejskiej. W późniejszych latach za sprawą zaangażowania Polski w misjach NATO i misjach koalicyjnych wymuszających pokój w regionach o najwyższym wówczas zagrożeniu (Afganistan, Irak) systematycznie malał udział Polaków w operacjach pokojowych ONZ i NATO⁴³. Podkreślić należy, iż zwiększenie zaangażowania w operacje sojusznicze wymusiło modyfikację naszej dotychczasowej obecności w operacjach pokojowych. W mniejszym zakresie tych realizowanych na Bałkanach, bowiem w tym przypadku na decyzję o zmniejszeniu polskiego zaangażowania wpływ miały decyzje NATO i UE o redukcji sił w związku ze stabilizacją sytuacji, ale z całą pewnością przyjęte decyzje nie pozwalały na zwiększenie naszego w nich udziału. Polska starała się uczestniczyć niemal we wszystkich przedsięwzięciach organizacji międzynarodowych na Bałkanach, jednakże posiadane zasoby nie pozwalały na odgrywanie roli pierwszoplanowej.

Zakończenie

Aktywne uczestnictwo w misjach pokojowych realizowanych przez ONZ, NATO, a w przyszłości UE wymagałoby zwielokrotnienia naszego zaangażowania ponad możliwy do finansowego i kadrowego udźwignięcia, stąd polityczne decyzje o skoncentrowaniu naszej aktywności w ramach operacji pokojowych do tych realizowanych w pierwszej kolejności przez Pakt Północnoatlantycki. Warto również zwrócić uwagę na niewielki udział Polski w strukturach dowodzenia i planowaniu obronnym w porównaniu z innymi państwami NATO. Świadczyło to o pozycji Polski w Sojuszu, która jest pochodną zdolności oddziaływania politycznego i finansowego na funkcjonowanie organizacji (rolę decydującą odgrywają te państwa, które ponoszą największy wkład finansowy)⁴⁴.

Abstrahując od stopnia wykorzystywania potencjału militarnego jako środka oddziaływania na obszar południowo-wschodni, należy zwrócić uwagę na przesłanki jakie towarzyszyły decyzjom o jego wykorzystaniu. Powoływano się na obowiązki państwa w zakresie współuczestniczenia w umacnianiu bezpieczeństwa w wymiarze regionalnym i globalnym, konieczność tworzenia optymalnych warunków rozwoju państwa, umacniania jego międzynarodowej pozycji, wizerunku i prestiżu, oraz na solidaryzm i odpowiedzialność państwa jako członka wspólnoty międzynarodowej.

⁴³ „Biuletyn z posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych”, Sejm RP, IV kadencja, nr 2369.

⁴⁴ B. Balcerowicz, *Siły zbrojne w polskiej...*, s. 518.

Bibliografia

- „Biuletyn z posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych”, Sejm RP, II kadencja, nr 1621.
- „Biuletyn z posiedzenia Komisji Obrony Narodowej, Komisji Spraw Zagranicznych”, nr 2846, III kadencja, 25 V 2000.
- „Biuletyn z posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych, Komisji Obrony Narodowej”, 13 V 2004, nr 3178 Odpowiedź ministra obrony narodowej na interpelację nr 151 w sprawie wycofania polskich żołnierzy z misji pokojowych, Aneks do Sprawozdania Stenograficznego z 7. posiedzenia Sejmu w dniach 22, 23 i 24 stycznia 2008 r., Warszawa 2008.
- „Biuletyn z posiedzenia Komisji Spraw Zagranicznych”, Sejm RP, IV kadencja, nr 2369.
- Balcerowicz B., *Instrumenty wojskowe w polityce państwa*, [w:] *Państwo w teorii i praktyce stosunków międzynarodowych*, red. M. Sułek, J. Symonides, Warszawa 2009.
- Balcerowicz B., *Powrót siły*, „Rocznik Strategiczny 2006/2007”, Warszawa 2007.
- Balcerowicz B., *Siły zbrojne w państwie i stosunkach międzynarodowych*, Warszawa 2006.
- Balcerowicz B., *Siły zbrojne w polskiej polityce bezpieczeństwa*, [w:] *Polska polityka bezpieczeństwa 1989–2000*, pod red. R. Kuźniara, Warszawa 2001.
- Basista A., *Charakterystyka zmian potencjału sił zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej po wstąpieniu do Unii Europejskiej*, [w:] *Polska w Unii Europejskiej. Aspekty polityczne, międzynarodowe, społeczno-gospodarcze i wojskowe*, red. J.M. Fiszer, Warszawa 2009.
- Bieleń S., *Polityka w stosunkach międzynarodowych*, Warszawa 2010.
- Bieniek M., *Kategorie operacji pokojowych. Czynniki wpływające na zakres zaangażowania Polski w operacje pokojowe*, [w:] *Problemy bezpieczeństwa współczesnego świata*, red. E. Treli-Mazur, Opole 2009.
- Chodurski A., *Polityczne znaczenie udziału Wojska Polskiego w misjach zagranicznych ONZ i NATO*, „Studia Gdańskie”, t. V.
- Ciechanowski G., *Żołnierze polscy w misjach i operacjach pokojowych poza granicami kraju w latach 1953–1989*, Toruń 2009.
- Cottey A., Edmunds T., Foster A., *Sięgając myślą poza szczyt NATO*, „NATO Review”, jesień 2002, <http://www.nato.int/docu/review/2002/issue3/polish/contents.html> (dostęp 12.01.2013).
- Dęga Cz., *Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych organizacji Narodów Zjednoczonych*, Warszawa 1993.
- Domasiewicz R., *Kwestia modernizacji sił zbrojnych w polskiej polityce zagranicznej*, „Rocznik polskiej polityki zagranicznej 2002”, Warszawa 2002.
- Gągoł F., Paszkowski K., *Międzynarodowe operacje pokojowe w doktrynie obronnej RP*, Toruń 1999.
- Górka-Winter B., *Udział Polski w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych*, „Rocznik polskiej polityki zagranicznej 2007”, Warszawa 2007.
- Gryz J., *Współczesne znaczenie siły militarnej w polityce międzynarodowej*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego 2009/2010”.
- Informacja Ministerstwa Obrony Narodowej RP nt. „Udział Polskich Jednostek Wojskowych w operacjach pokojowych”, Załącznik nr 4 do Protokołu wspólnego posiedzenia w dniu 15 maja 2004 roku, Archiwum Sejmu RP, t. XVI, k. 23.
- Jatczak D., Kozłowski W., *Przyszłość Sił Zbrojnych RP*, „Kwartalnik Bellona” 2007, nr 2.

- Jemioło T., *Główne tendencje we współczesnych stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Bezpieczeństwo polityczne i wojskowe*, red. A. Ciupiński, K. Malak, Warszawa 2004.
- Jemioło T., *Wpływ globalizacji na charakter współczesnych sił zbrojnych* [w:] *Problemy polityki bezpieczeństwa wobec procesów globalizacji*, red. J. Świniarski, J. Tymanowski, Toruń 2003.
- Karkoszka A., *Ku armii zawodowej*, <http://www.mon.gov.pl/pl/arttykul/6128> (dostęp 12.08.2012).
- Kościuk L., *Koniec armii masowej*, <http://www.mon.gov.pl/pl/arttykul/6128> (dostęp 12.08.2012).
- Koziej S., *Między piekłem a rajem. Szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku*, Toruń 2008.
- Kurczewska U., *Budżet wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii Europejskiej*, „Biuletyn PISM”, nr 12, 15 II 2005.
- Lasoń M., *Polska misja w Iraku. Użycie sił zbrojnych jako środka polityki zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej na przykładzie interwencji w Iraku 2003–2008*, Kraków 2010.
- Malak K., *Siła Wojskowa w warunkach globalizacji stosunków międzynarodowych* [w:] *Problemy polityki bezpieczeństwa wobec procesów globalizacji*, red. J. Świniarski, J. Tymanowski, Toruń 2003.
- Marcinkowski Cz., *Istota i ewolucja misji pokojowych ONZ*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 2011, nr 5.
- Marcinkowski Cz., *Operacje pokojowe na początku XXI wieku*, Warszawa 2004.
- Markowski J., *Polska w operacjach pokojowych. Operacje pokojowe ONZ*, Warszawa 1994.
- Mojsiewicz Cz., *Polska polityka zagraniczna*, [w:] *Stosunki międzynarodowe*, red. W. Malendowski, Cz. Mojsiewicz, Wrocław 1998.
- Nye J.S. Jr, *Przyszłość siły*, Warszawa 2012.
- Odpowiedź na interpelację nr 4354 w sprawie udziału polskich żołnierzy w misjach zagranicznych, Sprawozdanie Stenograficzne z 16. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniach 13, 14 i 15 czerwca 2012 r. Aneks. Odpowiedzi na interpelacje poselskie, część 2, Warszawa 2012.
- Odpowiedź ministra obrony narodowej na interpelację nr 13830 w sprawie udziału żołnierzy w misjach pokojowych, Sprawozdanie Stenograficzne z 62. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniach 3, 4 i 5 marca 2010 r. Aneks. Interpelacje i zapytania poselskie oraz odpowiedzi na interpelacje i zapytania, Warszawa 2010.
- Odpowiedź sekretarza stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej – z upoważnienia ministra na interpelację nr 12328 w sprawie przygotowania misji wojskowych.
- Piątek J., *Demokracja a wymiar współczesnej asymetrii militarnej*, „Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka” 2008, nr 1–2.
- Piątek J., *Ethnic diversity or ethnic disintegration for the existence of a contemporary conflict*, „Polish Political Science, Yearbook 2010”, XXXIX.
- Piątek J., *Polskie ambicje. Wojskowe możliwości uczestnictwa w misjach*, [w:] *Oblicza konfliktów. Zbiór analiz i studia przypadków*, red. J. Piątek, R. Podgórzkańska, Toruń 2008.
- Piątek J., *RMA gwarantem utraconej symetrii bezpieczeństwa?*, [w:] *Wybrane aspekty bezpieczeństwa*, t. 2, red. J. Piątek, R. Podgórzkańska, Szczecin 2007.
- Piątek J., *Siła militarna a wyzwania wynikające z globalizacji* [w:] *Jednostka społeczeństwo państwo wobec megatrendów współczesnego świata*, red. G. Piwnicki, S. Mrozowska, Gdańsk 2009.

- Raport o stanie bezpieczeństwa państwa – aspekty zewnętrzne*, Warszawa 1995.
- Smith R., *Przydatność siły militarnej. Sztuka wojenna we współczesnym świecie*, Warszawa 2010;
- Sprawozdanie Stenograficzne z 55. posiedzenia Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniach 1, 2 i 3 grudnia 2009 r. Aneks. Interpelacje i zapytania poselskie oraz odpowiedzi na interpelacje i zapytania, Warszawa 2009.
- Stadmüller E., *Pokój i bezpieczeństwo we współczesnym świecie* [w:] *Problemy polityczne współczesnego świata*, red. Z. Cesarz, E. Stadmüller, Wrocław 2002.
- Strategia udziału Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w operacjach międzynarodowych*, http://www.bbn.gov.pl/portal/pl/475/2827/Strategia_udzialu_Sil_Zbrojnych_RP_w_operacjach_miedzynarodowych.html, dostęp 11.01.2013.
- Topolski I., *Siła militarna w polityce zagranicznej Federacji Rosyjskiej*, Lublin 2004.
- Udział jednostek Wojska Polskiego w międzynarodowych operacjach pokojowych w latach 1973–2003. Wybrane problemy*, red. D. Kozerawski, Warszawa 2004.
- Wojsko Polskie w międzynarodowych misjach i operacjach pokojowych*, red. M. Marszałek, J. Zuziak, Warszawa 2010.
- Zajac J., *Środki i metody oddziaływania USA w bliskowschodnim procesie pokojowym*, Warszawa 2004.
- Zajac J., *Udział Polski w misjach pokojowych i stabilizacyjnych na początku XXI wieku*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2007, nr 4, Kraków.
- Zuziak J., *Wojsko Polskie w misjach pokojowych w latach 1953–1990*, Warszawa 2009.
- Żurawski vel Grajewski P., *Geopolityka – siła – wola. Rzeczypospolitej zmagania z losem*, Kraków 2010.

The role of the military potential in the foreign policy on the example of Polish policy towards the area of the former Yugoslavia

Abstract

The article discusses the importance of military power for the country's foreign policy. In accordance with Clausewitz's doctrine which says that war is an extension of diplomacy, the author of the article treats military power as a still crucial element that directly influences international relations. She believes that both now and in the foreseeable future this state will not undergo any radical change. She builds her opinion on the analysis of the conflict in the former Yugoslavia and the role that Poland played in solving national disputes in that region.

Key words: security, borders, power